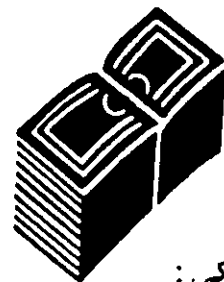

بانک‌ها و مؤسسات تامین کننده اعتبار (۲)

عملیات و انواع اعتبارات بانکی

از: فواد وجدانی

انواع سپرده‌های بانکی:

سپرده‌های بانکی با توجه به خصوصیات و مشخصاتشان به دو گروه اصلی زیر قابل طبقه‌بندی هستند^{۱۸}:

۱- سپرده‌های دیداری: سپرده‌ایست که به حساب جاری مشتریان منظور و دارنده آن هر زمان بخواهد می‌تواند بدون اطلاع قبلی از طریق صدور چک یا دستور انتقال، تمام و یا قسمتی از سپرده را دریافت و یا به حساب شخص دیگری منظور نماید. لذا سپرده دیداری در واقع طلبی است از بانک که همیشه حال است و به محض مطالبه آن از بانک قابل پرداخت بوده و مانند وجه نقد همواره قابلیت نقل و انتقال دارد. سپرده‌های دیداری معمولاً جنبه موقتی داشته و گردش آن از سایر انواع سپرده‌ها زیادتر است و به موجب توافق بین مشتری و بانک به صورت حساب جاری ایجاد و کلیه دریافت‌ها و پرداخت‌های مشتری (به هر عنوان و به وسیله هرکس) در این حساب ثبت و مشتری به وسیله صورت حساب‌های دوره‌ای از تغییرات حاصل در حساب خود و موجودی آن باخبر می‌شود.

در ایران معمولاً به سپرده‌های دیداری بهره پرداخت نمی‌شود و تنها به جریان سریع دریافت‌ها و پرداخت‌های دارنده آن کمک می‌شود و بانک‌ها از این سپرده‌ها بیشتر برای پرداخت اعتبارات کوتاه مدت استفاده می‌نمایند.

۲- سپرده‌های غیر دیداری و مدت‌دار: سپرده‌ایست که بر اساس توافق بین مشتری و

پرداخت همین سپرده به دیگر مشتریان به صورت وام و اعتبار و دریافت بهره از آنانست و مابه‌التفاوت بهره دریافتی و سود پرداختی درآمد بانک را تشکیل می‌دهد. با این توضیحات عملیات بانک‌های تجاری را به طور کلی به سه دسته ذیل می‌توان تقسیم نمود:

الف - قبول سپرده‌ها

ب - اعطای اعتبار و پرداخت وام

ج - سایر خدمات و معاملات بانکی

الف - قبول سپرده‌ها:

یک بخش نسبتاً بزرگی از عملیات بانکی را قبول سپرده‌ها تشکیل می‌دهند و در اینجا لازمست جهت مزید اطلاع خوانندگان محترم تعریف جامعی از سپرده ارائه گردد:

"سپرده به کلیه وجوهی اطلاق می‌شود که برای مدت معین و یا نامعینی توسط مشتری به بانک یا مؤسسه اعتباری واگذار می‌شود. منظور از واگذاری این وجوه به بانک‌ها: نگهداری پس‌انداز در محل مطمئن، مرتب کردن دریافتها و پرداختهای مؤسسات و اشخاص و در مورد بعضی سپرده‌ها استفاده از بهره پرداختی بانک‌ها و مؤسسات اعتباریست."^{۱۷}

سپرده‌ها معرف بدهی‌ها و تعهدات بانک به مشتریان بوده و جزء ارقام بدهی در ترازنامه بانک منعکس می‌شود و با توجه به اینکه سرمایه و مزادها در حدود ۲۰٪ منابع مالی هر بانک را تشکیل می‌دهند، سپرده‌های بانکی مهمترین منابع مالی و بهره‌برداري هر بانک به حساب می‌آیند.

عملیات بانکی:

همانطور که در قبلاً توضیح داده شد یکی از اهداف اصلی بانک‌ها به عنوان مؤسسات بازرگانی، کسب سود و منفعت است و بانک مؤسسه‌ایست که کالای مورد معامله آن پول است و لذا در تبادل و انجام معاملات پولیست که می‌تواند به سود و منفعت خود برسد.

عملیاتی که بانک انجام می‌دهد از یک طرف قبول پس‌انداز و سپرده مشتریان و پرداخت سود به آنهاست و از سوی دیگر

بانک در اختیار بانک قرار گرفته و باز پرداخت آن فقط در سررسید معین و یا اطلاع قبلی مشتری و یا شرایط خاص دیگری امکان پذیر می باشد. این سپرده ها معمولاً قابلیت نقل و انتقال نداشته و فقط به وسیله صاحبان آنها قابل استفاده و یا تبدیل به وجه نقد و یا سپرده دیداری هستند و لذا ایجاد این نوع سپرده با محرومیت موقت استفاده از آن به عنوان پول (برخلاف سپرده های دیداری) توأم است و خود به دو نوع سپرده های پس انداز و مدت دار تقسیم می شود:

سپرده پس انداز: سپرده پس انداز عبارتست از منظور نمودن پول اضافی مشتری به مدت نامعین به حساب پس انداز او. این نوع سپرده نمی تواند به جریان مرتب دریافت ها و پرداخت های مشتری کمک نماید و مقصود از آن بیشتر تشکیل اندوخته از طریق پس انداز مبالغ اندک است. سپرده پس انداز در برابر صدور دفترچه پس انداز به بانک واگذار و هر دریافت و پرداختی باید در این دفترچه ثبت گردد و با ارائه این دفترچه می توان مبلغی به حساب پس انداز پرداخت و یا از آن برداشت نمود. این نوع سپرده ها کلاً غیر قابل انتقال بوده و به وسیله صدور چک و حواله و دستور انتقال نمی توان از آن استفاده نمود و در اغلب کشورها فقط به اشخاص حقیقی تعلق دارد.

سپرده مدت دار: این نوع سپرده به موجب توافق مشتری و بانک برای مدت معین به بانک واگذار و به حساب ثابت مشتری منظور و فقط در سررسید معین یا پس از گذشت مدت زمان معین و یا براساس شرایط خاص دیگر قابل استرداد است. برداشت از این حساب قبل از پایان مدت یا مواعدی که در قرارداد پیش بینی شده ممکن نیست و موجب فسخ قرارداد و تبدیل سپرده مدت دار به سپرده پس انداز می گردد و معمولاً بهره این نوع سپرده ها بالا بوده و در شرایط خاصی ممکن است طوری تنظیم می شوند که قابل نقل و انتقال باشند.

سپرده های پس انداز و مدت دار برخلاف سپرده های دیداری و به لحاظ اساس ثابت تر و عدم قابلیت نقل و انتقال، معمولاً بهتر مورد

استفاده بانک ها قرار گرفته و بانک ها از این نوع سپرده ها برای اعطای اعتبارات میان مدت و بلندمدت استفاده می کنند.

ب- اعطای اعتبار و پرداخت وام:

اعتبار^{۱۹} در معنای اعم حاکی از اعتماد و اطمینان است و در معنای اخص به شکل اعطای وام یا بدون وثیقه ظاهر شده و وام گیرنده تعهد می کند در آینده معین وام دریافتی را با یا بدون بهره بردارد. در عملیات بانکی اعتبار عبارت از اعطای وام بر اساس اعتماد و اطمینان یا دریافت وثیقه و گروگان در ازاء بهره و کارمزد بانکی است. مهمترین منبع تأمین کننده اعتبار، مؤسسات اعتباری و بانک ها هستند. این مؤسسات در واقع واسطه بین پس اندازکنندگان و درخواست کنندگان وام بوده، با استفاده از سپرده های مشتریان به دیگر مشتریان خود اعتبار اعطا نموده و سودی نیز عاید خود می نمایند. بانک های بازرگانی از مهمترین مؤسسات تأمین کننده اعتبار به حساب آمده و در اعطای اعتبارات کوتاه مدت و میان مدت تولیدی و تجاری نقش بسیار باارزشی را ایفا می کنند.

روش عملی اعطای اعتبار به این صورت است که بانک ها پس از تعیین و تشخیص اعتبار وام گیرنده با وی قراردادی منعقد و در ازاء وثیقه یا بر اساس اعتماد شخصی به وی اجازه می دهند حداکثر تا حد اعتبار اعطائی برای خود ایجاد تعهد نماید و مطمئن باشد که بانک یا مؤسسه اعتباری در رأس موعد تعیین شده مبلغ مورد نیاز را در اختیار وی قرار خواهد داد و وام گیرنده هم متعهد می شود در زمان معین مبلغ اعتبار دریافتی را با بهره مربوطه مسترد دارد.^{۲۰}

تشخیص اعتبار وام گیرنده و تعیین ظرفیت یا سقف اعتبار قابل واگذاری یکی از مشکلترین و در عین حال مهم ترین وظایف بانک های بازرگانی به حساب آمده و چهار عامل: شخصیت، ظرفیت، (یا قدرت بهره برداری از اعتبار اعطائی)، سرمایه و وثیقه در تعیین اعتبار وام گیرنده حائز اهمیت بوده و بانک ها با بررسی این عوامل چهارگانه نسبت به شناسایی وام گیرنده و تشخیص اعتبار وی مبادرت

ورزیده و مبلغی را برای هر مشتری در نظر می گیرند که وام گیرنده در مواقع لزوم بتواند حداکثر تا آن مبلغ از اعتبار (وام) استفاده نماید. میزان اعتبار مشخص شده برای هر وام گیرنده در دوره زمانی معین را در اصطلاح حد اعتبار^{۲۱} نامیده و آن را این طور تعریف می نمایند: "منظور از حد اعتبار، حداکثر مبلغی است که یک بانک حاضر است در یک زمان معین در اختیار یک مشتری قرار دهد."

لذا حد اعتبار ثابت نبوده و با تغییر شرایط، خصوصاً عوامل چهارگانه فوق تغییر کرده و بر اساس شرایط موجود در پایان دوره مورد تجدید نظر قرار می گیرد و حد اعتبار جدید تعیین می گردد.

البته اعتبار محدود نبوده و یک نفر یا یک مؤسسه بر حسب میزان اعتبار خود ممکن است در آن واحد از چند بانک مختلف، اعتبار تحصیل نماید و از همه آنها در موقع احتیاج استفاده نماید و دلیل اصلی چنین وضعی را می توان در محدودیت قانونی پرداخت وام به یک نفر توسط یک بانک، یا محدودیت سرمایه و اندوخته های بانک، یا احتیاج وام گیرنده به اعتباری بیش از حد اعتبار مشخص شده توسط یک بانک و بالاخره عدم تمایل وام گیرنده به اتکاء به یک بانک ذکر کرد. سیاستهای کلی بانک ها در اعطای اعتبار معمولاً یکنواخت نبوده، و تحت تأثیر عوامل مختلفی از قبیل: خصوصیات سپرده ها، کیفیت تقاضا های رسیده، شرایط مختلف اقتصادی، سیاست های کلی بانک مرکزی و بالاخره مقررات و قوانین بانکداری تغییر می کند.

انواع اعتبارات بانکی:

اعتبارات را از جهات مختلف به شرح ذیل می توان طبقه بندی نمود:

- ۱- اعتبار از نقطه نظر مکان
- ۲- اعتبار از لحاظ وثیقه
- ۳- اعتبار از جهت مدت استفاده
- ۴- اعتبار از لحاظ مبلغ
- ۵- اعتبار از جهت موارد استفاده
- ۶- اعتبار از نقطه نظر گیرنده وام

الف - اعتبار از نقطه نظر مکان:

اعتبار از لحاظ مکان وام دهنده و وام گیرنده به دو نوع داخلی و خارجی به شرح ذیل تقسیم می‌شود:

- اعتبار داخلی: در صورتی که وام دهنده و وام گیرنده در یک کشور قرار داشته باشند اعتبار داخلی تلقی می‌شود.

- اعتبار خارجی: در صورتی که وام دهنده و وام گیرنده در دو کشور مختلف باشند، اعتبار واگذار شده خارجی تلقی می‌شود.

ب - اعتبار از لحاظ وثیقه:

اعتبار از لحاظ وثیقه به دو نوع با وثیقه و بدون وثیقه به شرح ذیل تقسیم می‌شود:

- اعتبار شخصی یا بدون وثیقه: وقتی است که وام دهنده به سبب حسن شهرت و معروفیت وام گیرنده و شناسایی و اطمینان فیما بین، بدون اخذ وثیقه و در ازاء اخذ سفته یا ضمانت شخصی که اعتبارش نزد بانک محرز است تا سقف معینی اعتبار در اختیار وام گیرنده قرار دهد.

- اعتبار عینی یا با اخذ وثیقه: وقتی است که بانک جهت اعطای اعتبار از مشتری تقاضای وثیقه مکنفی بنماید، این وثیقه ممکن است: رسید کالای در انبار، اوراق بهادار و اسناد حمل، اموال غیرمنقول، حقوق مکتسبه و مطالبات لازم الاجرای دیگران باشد.

ج - اعتبار از جهت مدت استفاده مشتری از اعتبار کلاً به سه نوع: کوتاه مدت، میان مدت و بلندمدت به شرح ذیل تقسیم می‌شود:

- اعتبارات کوتاه مدت و فصلی: مدت واگذاری این نوع اعتبارات کوتاه بوده و حداکثر یکسال است و بیشتر به منظور توسعه عملیات تجاری و کسبی، تأمین کمبود سرمایه کار یا پرداخت های موسمی کشاورزان و امور جاری اخذ و به مصرف می‌رسد و وام گیرنده ظرف مدت معین یا پس از انقضای مدت وام، به طور اقساط یا یکجا اقدام به بازپرداخت بدهی خود می‌نماید. این قبیل وامها معمولاً بدون

وثیقه بوده و بیشتر با تضمین دیگران (ظهن نویسی) پرداخت می‌شود.

- اعتبارات میان مدت: مدت این نوع ذیل را شامل می‌شود:

- اعتبار مصرفی: که بیشتر به خاطر رفع احتیاجات شخصی و انجام امور غیر حرفه‌ای و خرید اشیاء مصرفی یا خدمات مورد نیاز وام گیرنده به کار برده می‌شود.

- اعتبار پیشه‌وری: پیشه‌وران اغلب از این نوع اعتبار برای خرید مایحتاج روزمره خود و تهیه مواد و اقلام و اجناس مورد لزوم (خصوصاً فصلی) استفاده می‌کنند.

- اعتبار تجاری و بازرگانی: این نوع اعتبار برای ترمیم سرمایه کار و انجام امور بازرگانی و خرید کالا و پرداخت هزینه حمل و یا گشایش اعتبار و سایر فعالیت های بازرگانی اخذ و تقریباً اغلب وام های کوتاه مدت بانک های تجاری را شامل می‌شود.

- اعتبار کشاورزی: این نوع اعتبار توسط کشاورزان جهت مصارف امور کشاورزی و دامپروری از قبیل خرید بذر و دانه و کود و سم و ماشین آلات و تجهیزات لازم اخذ و بیشتر اعتبارات کوتاه مدت و فصلی را شامل می‌شود.

- اعتبار صنعتی و تولیدی: این نوع اعتبار توسط صاحبان صنایع به منظور اجرای پروژه‌ها و برنامه‌های صنعتی و تولیدی و افزایش میزان تولید و تعویض و نصب ماشین آلات جدید و گسترش واحدهای تولیدی به کار برده می‌شود و اغلب اعتبارات میان مدت را شامل می‌شود.

- اعتبار رهنی و ساختمانی: که جهت تعمیر، تکمیل، احداث و خرید خانه شخصی، یا ایجاد مستغلات مسکونی و تجاری از قبیل مجتمعهای مسکونی و تجاری، سینما و تئاتر و پاساژ و بازارچه پرداخت می‌گردد و از لحاظ مدت بیشتر اعتبارات میان مدت و درازمدت را شامل می‌شود.

- اعتبار سرمایه‌ای: اعتبار سرمایه‌ای به اعتباری اطلاق می‌شود که برای مدت زیادی در اختیار وام گیرنده بوده و تقریباً جزئی از سرمایه

ثابت وی را تشکیل دهد و به منظور سرمایه گذاری های درازمدت زیربنایی به کار می‌رود.

اعتبار معمولاً بین یک تا ۵ سال بوده و بیشتر به مصرف سرمایه گذاری های صنعتی، افزایش سرمایه ثابت و توسعه و گسترش سریع مؤسسه و نیز پروژه های عمرانی می‌رسد.

- اعتبار بلندمدت: مدت این نوع اعتبار معمولاً بیشتر از ۵ سال بوده و از طریق مؤسسات اعتباری و بانک های سرمایه گذاری و از طریق انتشار و توزیع سهام یا اوراق قرضه تأمین می‌گردد و به مصرف پروژه های سنگین مانند: خرید کارخانجات و ماشین آلات بزرگ صنعتی و ایجاد تأسیس زیربنایی اقتصادی مثل سد و جاده و بندر می‌رسد.

د - اعتبار از لحاظ مبلغ:

واگذاری اعتبار به اشخاص یا مؤسسات از لحاظ مبلغ و میزان و اصطلاحاً حد اعتبار می‌تواند به سه حالت: اعتبار با مبلغ کم، مبلغ متوسط و مبلغ زیاد وجود داشته باشد:

- اعتبار با مبلغ کم: بیشتر جنبه تنخواه گردان داشته و به منظور کارگشایی و گذران امور جاری مؤسسه اعطا شده و معمولاً از نوع اعتبارات بدون وثیقه و کوتاه مدت به حساب می‌آیند.

- اعتبار با مبلغ متوسط: این نوع اعتبارات بیشتر در امور کشاورزی و بازرگانی و در مواقع ترخیص کالا و پرداخت کرایه حمل کالا یا خرید ماشین آلات بزرگ کشاورزی در ازاء اخذ وثیقه و یا مبتنی بر اعتبار شخصی واگذار می‌شوند.

- اعتبار با مبلغ زیاد: این نوع اعتبارات بیشتر برای سرمایه گذاری های سنگین و بلندمدت صنعتی، تولیدی، عمرانی و اقتصادی و در ازاء اخذ گروگانهای ارزشمند پرداخت می‌گردد و در کشورهای در حال توسعه بانکها این نوع اعتبارات را فقط با تضمین بخش عمومی، به بخش خصوصی می‌پردازند. همچنین بیشتر اعتبارات خارجی واگذار شده به بخش عمومی و خصوصی در

حفاظت یا جلوگیری از ضرر و زیان خود به عمل آورد.

هرچه مبلغ وام بیشتر باشد، بررسی و مطالعات بانک دقیقتر و عمیقتر انجام می‌شود.

هـ اعتبار از جهت موارد استفاده:

اعتبار از جهت موارد استفاده انواع مختلف سنجیده شده و برحسب مقدار و مدت اعتبار درخواستی، بهره اعتبار محاسبه و به صورت یک مجموعه گزارش کامل با فرمهای اطلاعاتی خلاصه شده و نهایی به مقامات تصمیم‌گیرنده ارائه می‌شود. این مراجع پس از سنجش توان و ظرفیت مالی مشتری و حدود امکانات و سیاستهای بانک با اعطای اعتبار موافقت نموده و اعطای اعتبار به مشتری تصویب می‌شود و موافقت بانک کتباً به اطلاع مشتری می‌رسد. در این موافقت‌نامه کتبی معمولاً مبلغ اعتبار مصوب، مدت آن، میزان بهره و کارمزد بانک قید می‌شود و در صورت موافقت مشتری با شرایط اعلام شده بانک، قرارداد اعطای اعتبار به امضاء مشتری رسیده و مبلغ اعتبار یکجا و یا در دفعات (طبق شرایط اعتبار) به حساب مشتری واریز می‌گردد. معمولاً اعتبار به دو صورت اعطاء می‌شود: یکی اعتبار در حساب جاری و دیگری اعتبار به شکل وام، اعتبار در حساب جاری و قیست که مشتری هر زمان بخواهد می‌تواند تا سقف مصوب (حد اعتبار) از اعتبار استفاده نماید و هر مبلغی را که پرداخت نماید از حساب بدهی وی کسر و بانک فقط نسبت به مبالغ استفاده شده، بهره دریافت می‌نماید. اعتبار به صورت وام این مزیت را نداشته و یکجا به حساب مشتری واریز و بهره آن محاسبه و اخذ می‌گردد.

ج - نظارت مداوم بر وضع مالی گیرنده اعتبار:

به منظور حفظ حقوق و منافع بانک لازم است که وضع مالی مشتری نه تنها در زمان اعطای اعتبار بلکه پس از اعطای اعتبار و در مدتی که مشتری از اعتبار استفاده می‌کند مرتباً تحت نظارت کارشناسان بانک قرار گیرد. این نظارت دائم باعث می‌شود که بانک از بروز اشکالات مالی برای مشتری به موقع مطلع شده و در صورت لزوم اقدامات مقتضی برای

ج - سایر خدمات و معاملات بانکی:

و - اعتبار از نقطه نظر گیرنده وام:

بر حسب اینکه اعتبار درخواستی توسط شخص و مؤسسه خصوصی یا دولت و مؤسسات وابسته به دولت اخذ شود اعتبار را به دو نوع خصوصی و عمومی به شرح زیر تقسیم می‌کنند:

۱- اعتبار خصوصی: اگر استفاده‌کننده از اعتبار شخص یا مؤسسات خصوصی باشد اعتبار اعطاء شده خصوصی تلقی می‌شود.

۲- اعتبار عمومی: اگر دریافت‌کننده اعتبار دولت و یا یکی از مؤسسات و سازمانهای دولتی و یا وابسته به دولت باشد این اعتبار عمومی تلقی می‌شود.

مواحل اعطای اعتبار:

به طور کلی برای دریافت اعتبار معمولاً سه مرحله اساسی ذیل بایستی طی شود^{۲۳}:

- ۱- درخواست اعتبار
- ۲- رسیدگی و موافقت با اعطای اعتبار (تصویب اعتبار)
- ۳- نظارت مداوم بر وضع مالی گیرنده اعتبار

الف - درخواست اعتبار:

برای استفاده از اعتبار متقاضی بایستی با تکمیل فرمهای مربوطه، تقاضای خود را همراه با مدارک لازم به بانک تسلیم نماید. درخواست مذکور به وسیله کارشناسان بانک بررسی و با اطلاعات و مدارک ارائه شده از وضعیت مالی متقاضی مقایسه و گزارش لازم جهت اخذ تصمیم مراجع تصمیم‌گیرنده تهیه می‌گردد. از جمله مدارک و اسناد لازم که بایستی ضمیمه درخواست اعتبار تسلیم بانک شود: وضعیت گردش مالی متقاضی و ترازنامه و حساب سود و زیان مؤسسه و اطلاعاتی در خصوص نوع و ارزش وثیقه واگذار است و

ب - تصویب اعتبار:

در گزارش کارشناسان بانک معمولاً وضعیت مالی و قدرت بازپرداخت مشتری مدت بانکی نیاز پیدا می‌کند و بانک‌ها این احتیاج صاحبان کالا را با پرداخت اعتبار به وثیقه کالای حمل شده برطرف می‌نمایند، بدین ترتیب که صادرکننده کالا، اسناد حمل را که از طرف مؤسسه حمل‌کننده کالا صادر گردیده به بانک تسلیم و بانک با توجه به ارزش کالای حمل شده و قصد حمل و مدتی که کالا در راه است، اعتباری کوتاه‌مدت در اختیار مشتری خود قرار می‌دهد.

۳- خرید و فروش ارز و اسعار (نرخها) خارجی: بانک‌ها معاملات مربوط به خرید و فروش اسعار خارجی را در قالب سیاستهای ارزی اعلام شده بانک مرکزی، به نفع خود یا مشتریان انجام می‌دهند. نیاز به خرید و فروش اسعار خارجی در وهله اول به دلیل انجام معاملات بین‌کشورها و پس از آن به دلیل انجام خدماتی از قبیل: بیمه، معالجات پزشکی، ادامه تحصیل، سیاحت، احتیاج مأموران دولت و انتقال سرمایه از کشوری به کشور دیگر است. نرخ خرید و فروش ارز، همه روزه به وسیله بانک مرکزی و با توجه به برابری اسعار خارجی با طلا یا دلار (که به موافقت صندوق بین‌المللی پول رسیده) اعلام می‌گردد. نرخ خرید و فروش ارز عبارت از قیمتی است که به پول داخلی برای مبلغ معینی از پول خارجی (یک واحد یا ۱۰۰ واحد آن) پرداخت یا دریافت می‌گردد.^{۲۴}

۴- خرید و فروش فلزات قیمتی: منظور از خرید و فروش فلزات قیمتی، معاملات مربوط به سکه‌های طلا و نقره و همچنین شمش طلاست. بانک‌های مرکزی باید همواره مقداری طلا به عنوان پشتوانه اسکناس‌های منتشره در خزانه خود نگهداری نمایند و از طرفی برای برقراری موازنه حساب با بانک‌های خارجی نیز به طلا نیاز دارند و لذا

عمده‌ترین مشتریان بازار بین‌المللی طلا به حساب می‌آیند. معتبرترین بازارهای بین‌المللی طلا، بازار لندن و بازار نیویورک بوده و نرخ بین‌المللی طلا و نقره در این دو بازار تعیین می‌گردد.

۵- **نقل و انتقال پول:** بانک‌ها بنا به درخواست مشتریان خود نسبت به نقل و انتقال علاوه بر قبول سپرده و اعطای اعتبار که مهم‌ترین قسمت از عملیات بانک‌ها را تشکیل می‌دهند، بانک‌ها به انجام سایر معاملات و ارائه خدمات بانکی نیز مبادرت می‌نمایند، اهم این معاملات و خدمات به شرح ذیل است:

۱- **تنزیل اوراق بازرگانی:** یکی از عملیات سودآور و در ضمن کم‌خطر بانکی، تنزیل اوراق بازرگانیست. "تنزیل عبارتست از پرداخت مبلغ سفته یا برات قبل از سررسید آن، در قبال اخذ بهره و کارمزد معین." "بانک‌ها معمولاً بهره و کارمزد خود را از اصل مبلغ سند کسر نموده و بقیه آن را در اختیار امضاءکننده سند قرار می‌دهند. تنزیل براتهای خارجی اهمیت خاصی در بازرگانی خارجی داشته و درآمد سرشاری برای بانک‌ها به همراه دارد و باعث گسترش و توسعه بازرگانی خارجی می‌گردد. بانک‌ها با تنزیل اسناد بازرگانی به اجرای برنامه‌های اقتصادی کمک نموده و باعث توسعه عملیات اعتباری می‌شوند.

۲- **انجام عملیات بانکی بازرگانی خارجی:** بانک‌ها با افتتاح اعتبار برای ورود کالا، همچنین اعطای اعتبار به صادرکنندگان، نقش مؤثری در روابط بازرگانی بین‌المللی ایفا می‌نمایند. روش استفاده از اعتبار اسنادی به اختصار به این ترتیب است که واردکننده پس از حصول توافق با صادرکننده بر سر قیمت، به بانک مراجعه و تقاضای افتتاح اعتبار برای مدت معین و مبلغی معادل کل قیمت سفارش، به نفع صادرکننده می‌نماید. بانک پس از انجام بررسی‌های لازم اعتبار را به نام ذینفع (صادرکننده) گشایش نموده و به بانک طرف قرارداد وی ابلاغ می‌نماید. پس از آماده شدن کالا و تحویل آن به مؤسسه حمل‌کننده، ذینفع اسناد حمل حاوی مشخصات کامل کالای صادر

شده را به بانک خود ارائه داده و مبلغ اعتبار را دریافت می‌نماید و بانک مذکور نیز اسناد تحویلی را برای بانک گشایش‌کننده ارسال و بانک مذکور نیز پس از روشن کردن حساب با بازکننده اعتبار اسناد حمل و ترخیص را مهور نموده و در اختیار وی قرار می‌دهد. در مورد صادرکنندگان کالا، غالباً به دلیل طولانی بودن مدت حمل کالا، صادرکننده به اعتبار کوتاه پول در داخل و خارج از کشور اقدام می‌نمایند. مشتری با استفاده از برات، چک و یا فرمهای مخصوص بانکی، دستور انتقال پول را از حساب خود به حساب دیگری یا در وجه شخص ثالثی در داخل یا خارج از کشور به بانک می‌دهد. بانک پس از انجام دستورات، مراتب را به مشتری اطلاع داده و کارمزدی نیز از مشتری دریافت می‌نماید.

۳- **وصول طلب و پرداخت بدهی:** بانک‌ها با وصول طلب پرداخت بدهیها، به جریان سریع دریافت‌ها و پرداخت‌های مشتریان خود کمک می‌کنند، اگر مشتری طلبی از کسی داشته باشد (به صورت سفته، برات، چک و ...) یا به کسانی بدهکار باشد، بانک‌ها این عملیات را به نفع وی انجام داده و کارمزدی نیز به حساب وی منظور می‌نمایند.

۴- **واگذاری صندوق امانات بانکی:** بانک‌ها با اجازه صندوق امانت، به نگهداری جواهرات، اسناد، اوراق بهادار و به طور کلی اشیاء قیمتی مشتریان خود کمک می‌نمایند. در واگذاری صندوق امانات معمولاً بانک مسؤلیتی در مورد محتویات صندوق نداشته و تنها آن را از دستبرد و آتش‌سوزی محفوظ نگاه می‌دارد، مگر مشتری بخواهد که بانک در حفظ و نگهداری اوراق و اشیاء موجود در صندوق مسؤلیت داشته باشد که در آن صورت بانک، لیستی از اوراق و اشیاء سپرده شده تهیه و یک نسخه از آن را در اختیار مشتری می‌گذارد و هر نوع جابجائی در محتویات صندوق حتماً بایستی با حضور مأمور مخصوص بانک و روی لیست مذکور انجام شود.

۵- **صدور ضمانت‌نامه بانکی:** معمولاً مؤسسات پیمانکار و اشخاصی که مسؤلیت

انجام کاری را تقبل می‌نمایند بایستی برای حسن انجام کار و تحویل به موقع آن ضمانت‌نامه بانکی بپردازند. در این صورت بانک با اخذ وثیقه و تضمین معتبر معادل مبلغ پیمان نسبت به صدور ضمانت‌نامه بانکی به نفع کارفرما اقدام می‌نماید تا در صورتی که متعهد از انجام تعهدات خود برنیامد کارفرما بتواند دستور ضبط ضمانت‌نامه مذکور را به بانک بدهد. ضمانت‌نامه بانکی برای پرداخت حقوق و عوارض گمرکی به هنگام ورود کالا نیز اخذ می‌شود، به این معنی که اگر واردکننده نتواند کلیه حقوق و عوارض گمرکی کالای وارداتی را یک جا بپردازد و کالا را ترخیص نماید، اداره گمرک با اخذ ضمانت‌نامه بانکی برابر کل بدهی واردکننده، اجازه ترخیص کالای وارداتی را صادر می‌نماید و اگر متعهد اقساط بدهی گمرک خود را در موعد مقرر نپردازد، با اعلام اداره گمرک، مبلغ ضمانت‌نامه به نفع گمرک ضبط خواهد گردید.

۶- **نگاهداری اوراق بهادار و انجام عملیات بورس:** بانک‌ها نگاهداری اوراق بهادار و انجام عملیات مربوط به بورس را بنا به تقاضای مشتریان خود انجام می‌دهند. این اوراق شامل سهام مؤسسات و شرکتها، اوراق قرضه و اسناد خزانه بوده و بانک در موعود معین نسبت به دریافت سود سهام و بهره اوراق اقدام نموده و نتیجه را به اطلاع مشتری می‌رساند، همچنین اگر مشتری تمایل به خرید یا فروش اوراقی از این قبیل داشته باشد، بانک از طریق کارگزاران خود در بورس اوراق بهادار، نسبت به خرید یا فروش اوراق مذکور از طرف مشتری اقدام می‌نماید.

۱۷) ولی‌اله محمدی، همان کتاب، ص. ۵۴.

۱۸) عباس صدقی، همان کتاب، ص. ۸۰.

Credit 19)

۲۰) عزیز سلاخی و ...، همان کتاب، ص. ۹۶.

Line of Credit 21)

۲۲) عباس صدقی، همان کتاب، ص. ۱۳۸.

۲۳) ولی‌اله محمدی، همان کتاب، ص. ۶۴.

۲۴) همان کتاب، ص. ۷۶.